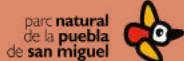

Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

Nº 11 Setembre - Decembre 2020

El Savinar

Butlletí Quatrimestral del Parc Natural de la Puebla de San Miguel

01

EDITORIAL

02

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

Ruta geològica
Activitats Planificades
Itineraris Autoguiats
Visita del Director de Vaersa
Cicle de Producció Agroecològica

12

CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

Cuidant dels nostres arbres monumentals
Actuacions de restauració d'hàbitats
d'interés comunitari (Projecte FEDER)
Bosc Madurs
Brigada de Conservació i Manteniment

21

COLABORACIONS

Fòssils al Parc Natural

24

BIODIVERSITAT

Viajero,escucha:

Yo soy la tabla de tu cuna,
la madera de tu barca,
la superficie de tu mesa,
la puerta de tu casa.

Yo soy el mango de tu herramienta,
el bastón de tu vejez.

Yo soy el fruto que te regala y te nutre,
la sombra bienhechora que te cobija
contra los ardores del estío,
el refugio amable de los pájaros
que alegraron con sus cantos tus horas
y limpian de insectos tus campos

Yo soy la hermosura del paisaje,
el encanto de la huerta,
la señal de la montaña,
el lindero del camino.

Yo soy la leña que te calienta
en los días de invierno,
el perfume que te regala
y embalsama el aire a todas horas,
la salud de tu cuerpo
y la alegría de tu alma.

Por todo esto, viajero que me contemplas,
tú que me plantaste con tu mano
y puedes llamarme hijo,
o que me has contemplado tantas veces,
mírame bien, pero...

No me hagas daño.

Rabindranath Tagore, poeta bengalí

Comunicació i divulgació

Ruta Geològica

En la part nord del Parc Natural de la Puebla de San Miguel, en el límit amb el municipi turolense de Riodeva, es troba una antiga explotació minera hui dia reconvertida en una **ruta geològica accessible**. En aquesta pedrera es van explotar durant anys **Arenas Caolíniques** que després de ser sotmeses a processos de rentada i tamisat generaven productes com el caolí i l'esborra usats per a ceràmica; arenes de vidre o per a la indústria química i esmalts ceràmics o per a la construcció.

L'empresa gestora d'aquesta antiga explotació, SIBELCO, va proposar la creació d'una ruta geològica per a donar a conèixer els aspectes més rellevants que els treballs en la mina van posar de manifest. Per a completar la ruta es van crear una sèrie de panells interpretatius assessorats i dirigits pel **departament de Geologia de la Universitat de València**.

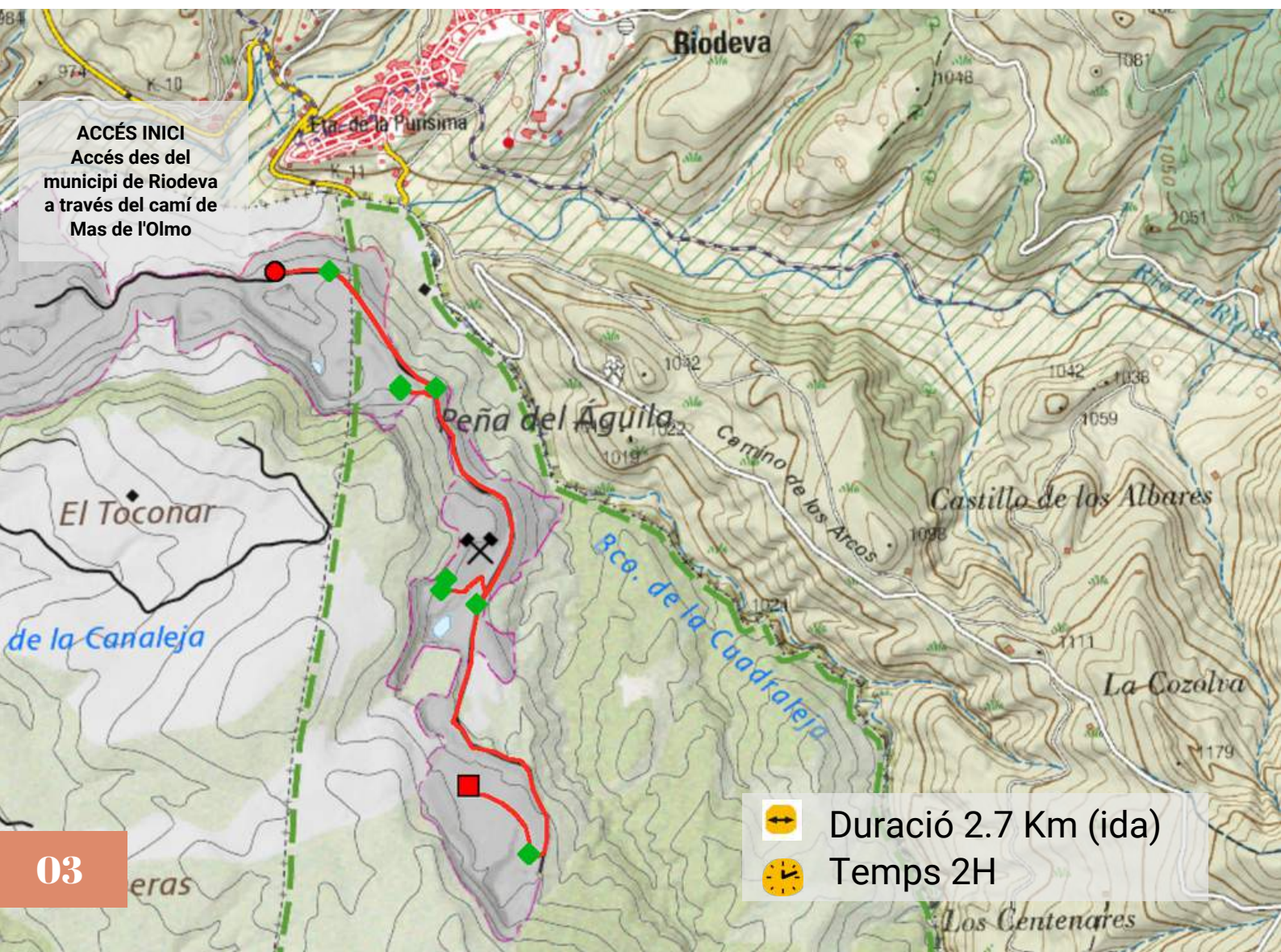
Aquest itinerari té com a objecte posar en valor aquells aspectes geològics més rellevants que han quedat exposats per les labors mineres. Al llarg d'aquest itinerari se situen un total de **8 punts d'informació** associats a d'altres localitzacions, en les quals resulta especialment cridaner un o diversos elements geològics, situant-se aquests dins del seu context miner.

- 1. De l'aflorament al mapa
- 2. Geologia d'un front de mina
- 3. Lliscament de roques del "Pico del Águila"
- 4. Paleobotànica
- 5. Discordança angular
- 6. Ximenera de les fades
- 7. Fòssils i patrimoni
- 8. L'arena caolinítica com a matèria prima

La localització dels punts està condicionada per la pròpia geologia del jaciment, si bé s'ha intentat triar una temàtica el més variada possible, que cobrisca aspectes estratigràfics, cartogràfics, tectònics, paleo-geogràfics i fins i tot geotècnics.

Si vols visitar aquesta ruta i conèixer de primera mà diferents elements de la geologia, et facilitem la informació necessària per al seu recorregut. I si encara tens dubtes posa't en contacte amb nosaltres.

DADES TÈCNIQUES

Inici ruta. Des del municipi de Riodeva (Terol) es pren la pista forestal que va a Mas de l'Olmo i a uns 500 metres a mà esquerra part la senda senyalitzada.

Ruta lineal de 2.7 Km i un temps estimat de 2 hores de duració.

Desnivell acumulat de 143 m

RECOMENDACIONS

Es recomana deixar el cotxe en Riodeva, en la part baixa on part la pista cap a Mas de l'Olmo i recórrer el tram a peu. En cas de seguir amb cotxe s'ha d'estacionar en l'encreuament de la pista on se situa el primer senyal que indica l'inici de ruta.

En cas de pluges o dies posteriors a períodes de pluges evitar l'accés amb cotxe ja que és una zona argilenca.

No eixir-se de la pista forestal i senda en tot el recorregut de la ruta geològica. A causa de les característiques del terreny existeixen llocs amb molt de pendent i tallats que poden ser perillosos si abandonem aquests camins.

Respecta el patrimoni geològic que trobes en tu camí, una fotografia és el millor record que pots portar-te a casa.

En la transgressió del Cretàcic Superior el nivell del mar sube y cubre totalmente la parte terrestre existente. Los restos de algas, moluscos, equinodermos, etc., de los bancos de caliza que aparecen en la parte superior de la mina, demuestran la implantación de un medio marino sublitoral somero.

Antes y/o después de ser enterrado en las arenas el resto vegetal, las sustancias minerales disueltas en el agua circundante rellenan los poros e intersticios celulares; mientras, la materia orgánica se degradaba y desaparecía, dejando solo la roca formada por el mineral precipitado anteriormente.

En la transgressió del Cretàcic Superior el nivell del mar puja i cobreix totalment la part terrestre existent. Les restes d'algues, mol·luscs, equinodermes, etc., dels bancs de cal·lària que apareixen en la part superior de la mina, demostren la implantació d'un mitjà marí sublitoral poc profund.

Abans i/o després de ser enterrat en les arenes la resta vegetal, les substàncies minerals dissoltes en l'aigua circumdant van emplenar els poros i intersticis cel·lulars; mentre, la matèria orgànica es degradava i desapareixia, deixant solament la roca formada pel mineral precipitat anteriorment.

1-Excavación de dinosaurios en la localidad de Alpuente (cortesía Museo Paleontológico de Alpuente). 2-Reconstrucción de *Tyrannosaurus riedensis* en la zona de Riodeva (Cortesía de la Fundación Dinópolis).

3-Knollol-palera sobre arenas. 4- Restos de conchífera entre las arenas calcáreas. 5- Ejemplares de fósiles de la Geología de la Universitat de València.

EL BARRANC DE LOS TAJOS: NATURA I CULTURA

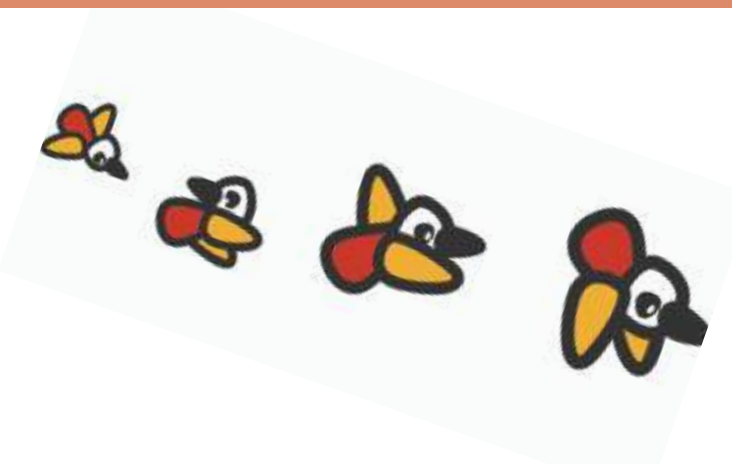
EL BARRANCO DE LOS TAJOS: NATURALEZA Y CULTURA

📅 11/09/2020 ⌚ 10:00 H. 📍 PLAZA DE LA IGLESIA DE PUEBLA DE SAN MIGUEL

Reserva: parque_puebladesanmiguelgva.es - 660 13 74 91

Activitats Planificades

Barranc Los Tajos

Comencem la temporada de tardor l'11 de setembre amb una ruta pel **Barranc de Los Tajos**. 15 assistents van poder gaudir d'una ruta guiada on es va mesclar naturalesa i cultura.

La ruta es va iniciar en la pròpia població on descobrim a través d'un xicotet passeig pels carrers del poble edificis d'interés i mostres **d'arquitectura vernacla**.

Posteriorment, el recorregut va seguir pel Barranc dels Talls, envoltats d'arbres majestuosos: **savines** albares (*Juniperus thurifera*), **pins** negrals (*Pinus nigra*), **carrasques** (*Quercus rotundifolia*) i altres espècies d'interés, com el **teix** (*Taxus baccata*).

A més, descobrim algunes de les activitats tradicionals que al llarg de la història s'han dut a terme en aquest lloc. Com la **ramaderia** i els seus corrals o apriscos. En la imatge es pot apreciar un aprisco situat en la part baixa del barranc dels Talls i que utilitza una dels seus vessants com a paret el tancament d'aquest..

ÁRBOLES PREHISTÓRICOS ARBRES PREHISTÒRICS

04/10/2020 10:30 H. PLAZA DE PUEBLA DE SAN MIGUEL

Reserva: parque_puebladesanmiguelgva.es - 660 12 74 91

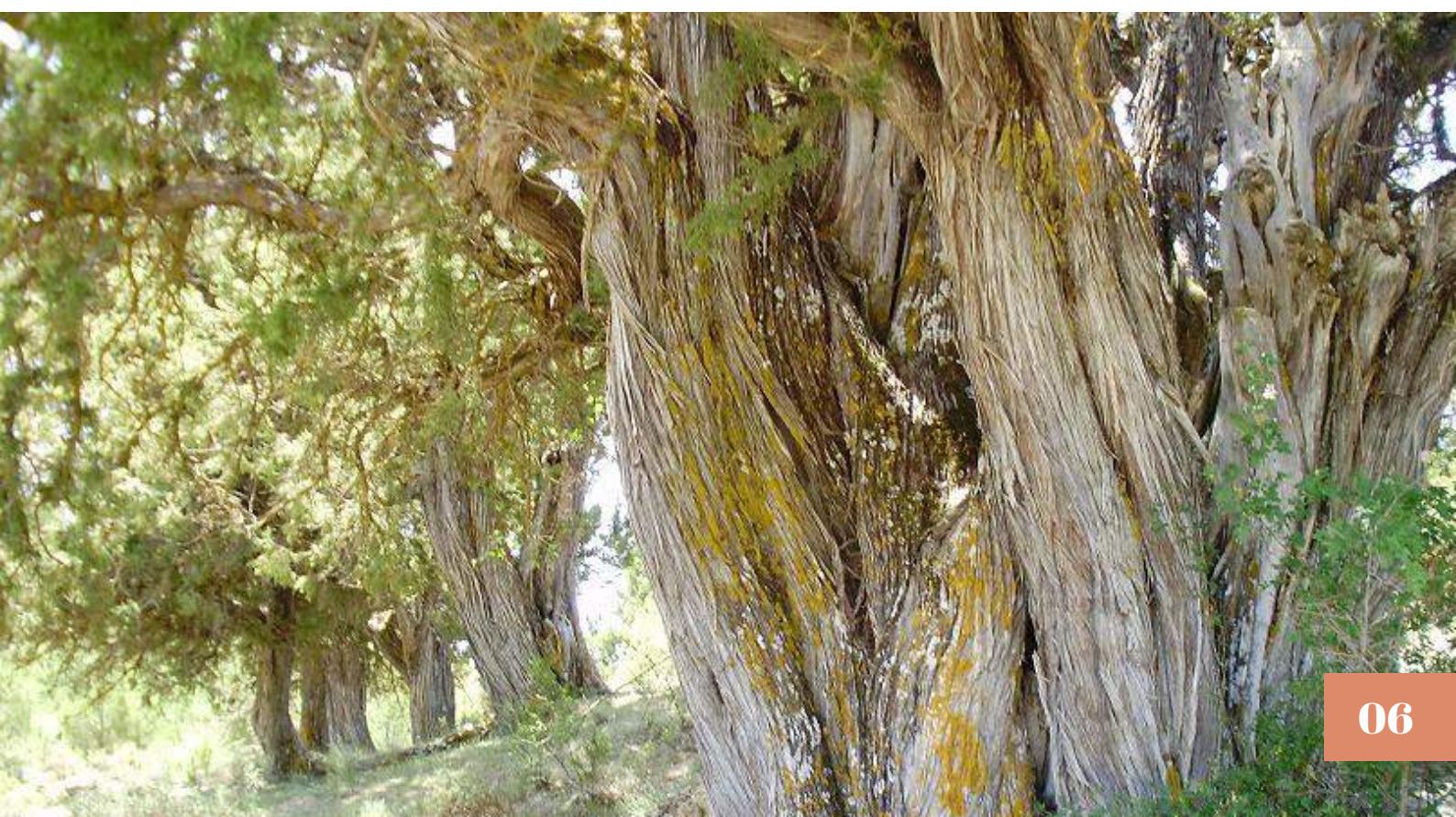
Arbres prehistòrics

La **savina turífera**, espècie relict a dels boscos esteparis pre-glacials del terciari, és l'espècie de flora més emblemàtica del Parc Natural. Durant aquest mes d'octubre us comptarem més sobre ella i coneixereu característiques i singularitats d'aquest arbre i del nostre territori.

Arbres prehistòrics va consistir en una ruta interpretativa per a descobrir curiositats d'aquests exemplars i visitar savines **diverses vegades centenàries catalogades com a arbre monumental**.

Entre les quals es van visitar es troben la **Savina de la Valbuena**, una de les més antigues del territori i la savina de Font Plaza la de major altura amb 16 metres.

Es va aprofitar la jornada per a explicar els **treballs de conservació** que es realitzen sobre aquests exemplars des de la Brigada del Parc Natural i la de **Patrimoni arbori del CIEF (Centre d'Investigació i Experimentació Forestal)**.

Com ha canviat la història

Dins de la campanya de la xarxa de parcs naturals “**Amb-summe gust, consum responsable**”, des del Parc Natural de la Puebla de San Miguel es va llançar aquesta jornada per a conèixer com les activitats tradicionals que es realitzaven en la zona, així com la seua relació entre el nostre consum i els canvis d'aquestes activitats.

Activitats tradicionals com l'agricultura, el carboneig o la ramaderia ens ajuden a descobrir com ha anat evolucionant la **relació de l'ésser humà amb aquesta terra i els seus recursos** i la relació que té amb el consum actual.

Contes i jocs

Gaudim d'un agradable dia de tardor familiar per a celebrar el **Dia de la Infància**. La Carrasca dels Horts, arbre monumental d'uns 450 anys d'edat, va servir de recer per a realitzar els **contacontes**. Posteriorment en l'Àrea Recreativa de Don Guillén vam donar curs a la nostra imaginació i **creem amb elements de la naturalesa**.

Muntanya i Biodiversitat

Com cada any celebrem durant el mes de desembre la nostra campanya del **Dia Internacional de les Muntanyes**. Enguany posem de manifest la importància que tenen les muntanyes quant a la gran biodiversitat que acullen.

Els ecosistemes de muntanya alberguen una **gran biodiversitat d'espècies de fauna i flora**, moltes d'elles endèmiques i adaptades a les característiques del seu territori. Els canvis d'ús, la pèrdua dels mitjans de vida, la migració... condueixen a l'abandó de les activitats tradicionals que han mantingut la biodiversitat de les muntanyes durant generacions.

En la nostra ruta fins al **Savinar de les Blanques** descobrim part de la biodiversitat que atresora el nostre espai natural i la relació entre la seua conservació i les activitats realitzades en la zona des d'antany.

Passeig entre pinedes

Acabem les activitats de 2020 amb un agradable passeig entre pinedes per la part sud del Parc Natural. Partint de l'Àrea Recreativa de Don Guillén, ens endinsem en l'hàbitat de pinus nigra (pi negral) més ben conservat del territori. Una gran extensió de pineda que ens va acompanyar al llarg dels 7 km que va durar el nostre recorregut. Grans i xiquets gaudim d'un assolellat diumenge de desembre previ a l'inici de l'hivern.

Us esperem l'any que ve que amb més activitats per a conèixer i voler més aquest singular espai natural protegit. La millor manera d'assabentar-te de les nostres activitats és subscriuint-te a la nostra llista de difusió. **INSCRIU-TE A LA NOSTRA LLISTA**

ITINERARIS AUTOGUIATS

Continuem enriquint la nostra pàgina web i el seu apartat d'activitats. En aquest nou lliurament us oferim un document per a realitzar un **itinerari autoguiat** a través de la ruta verda **"El Carrascal, seguint les petjades del passat"**.

Es tracta d'**Itineraris Autoguiats Educatius** destinats a grups escolars, familiars o qualsevol entitat que vulga visitar l'espai de **manera autònoma, al vostre ritme**.

Vols passar un dia per un bosc mediterrani? Vols conèixer les activitats tradicionals del Parc Natural? i a més Vols fer-ho tu mateix, amb tu grup escolar o amb tu família sense necessitat d'un guia? Perquè només has de descarregar el document i gaudir del paisatge.

Els **objectius** que busca aquest dossier són:

- Facilitar informació, al públic en general, amena, didàctica i accessible perquè puguin realitzar rutes pel Parc Natural de manera autònoma.
- Fomentar actituds com l'adquisició de valors socials i aptituds per a la conservació del mitjà ambiental i la implicació en aquest.

EL CARRASCAL SEGUINT LES PETJADES DEL PASSAT

**Descàrrega
ací el
Itinerari**

Visita del Director de Vaersa

Benjamín Maceda, Director de Vaersa, va visitar el Parc Natural de la Puebla de San Miguel a principis del mes d'octubre. Acompanyat del Director i de l'equip del Parc Natural puc conèixer les instal·lacions del Centre, els **projectes i treballs** que s'estan desenvolupant així com part dels racons més emblemàtic

En el recorregut es va visitar també **l'Observatori Forestal de El Gavilán** on personal de Vaersa realitza labors de vigilància i prevenció d'incendis durant tot l'any. Altres paratges visitats van ser el Sabinar monumental de les Blanques, el Pi Vicente i l'Alt de les Barracas, punt més alt de la Comunitat Valenciana.

En la visita es va aprofitar per a col·locar un senyal identificatiu a la **Savina de Benjamí** catalogada dins del **Catàleg d'Arbres Monumentals de la Comunitat Valenciana** i que durant la dècada dels anys 90 va ser premiada amb un Accésit per part de la Diputació de València.

Cicle de Producció Agroecològica

Des del curs 2019-2020 s'imparteix en l'IES Ademuz el cicle formatiu de grau medi "**Producció Agroecològica**". L'objectiu del mateix és oferir als joves de la comarca del Racó d'Ademuz una formació d'acord amb les eixides laborals que ofereix el territori i d'aquesta manera evitar l'èxode juvenil.

El passat **1 de desembre** ens van visitar els alumno@s d'aquest cicle formatiu per a conèixer de primera mà diferents experiències. De la mà de la **Brigada de Patrimoni Arbori del CIEF** van aprendre sobre la gestió de l'arbratge monumental i van veure com desenvolupen el seu treball. Amb **Miguel Cidoncha** van realitzar una classe pràctica sobre explotacions de carrasca trufera. A més de conèixer diversos **projectes de gestió que s'estan desenvolupant al Parc Natural**.

Gràcies als alumn@s per la visita i a la brigada de patrimoni arbori i a Miguel per les seues aportacions.

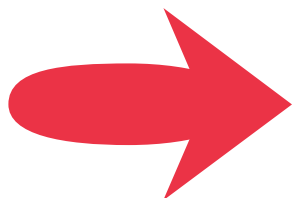
Cuidant dels nostres
arbres monumentals

Conservació i Manteniment

L'equip de **Patrimoni Arbori Monumental** del CIEF ha continuat treballant intensament en les savines monumentals del Parc Natural de la Puebla de San Miguel.

Les tasques s'han centrat en diversos exemplars de savines monumentals situades en els paratges de la rambla del Castellar, el Castillejo i els Responsos.

Us compartim l'enllaç a la pàgina web del Centre d'Investigació i Experimentació Forestal (CIEF) on es fa ressò d'aquests treballs.

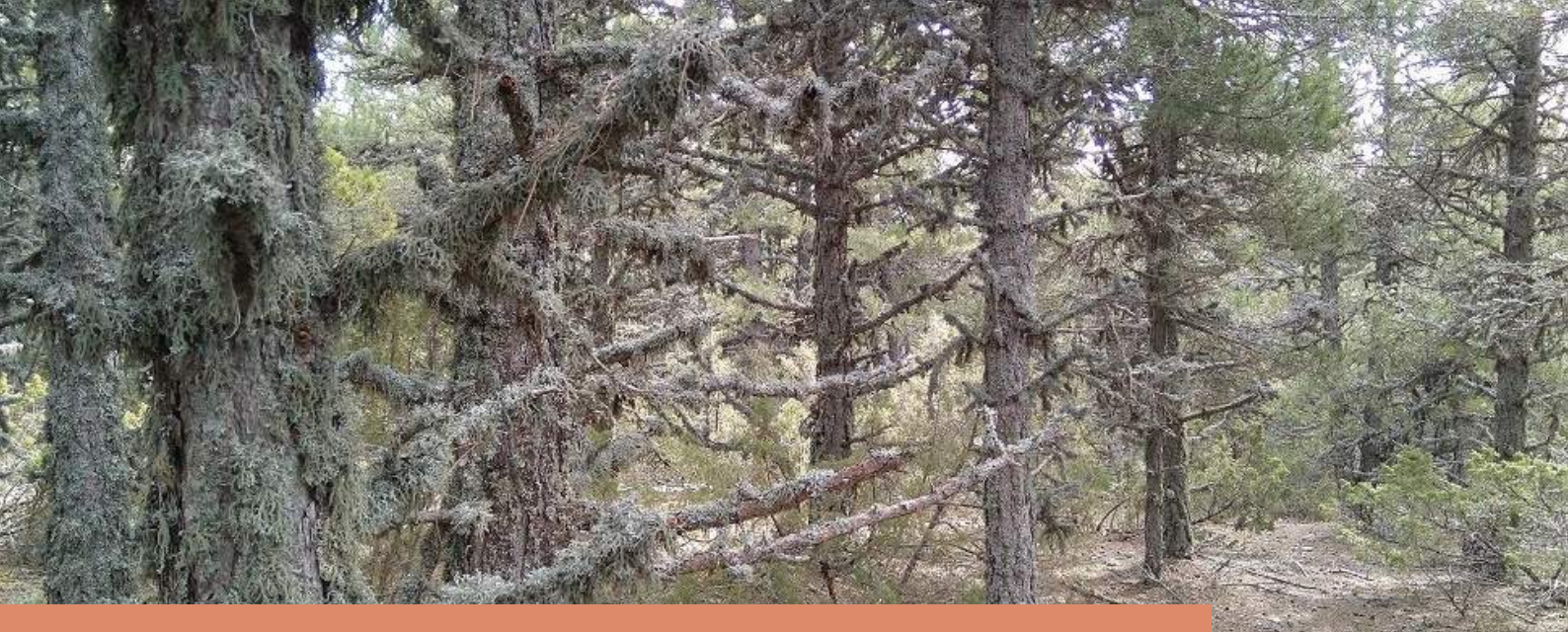
Clica **ACÍ** per a accedir a la notícia del CIEF

Vols conèixer quins arbres estan inclosos dins del **Catàleg d'Arbres Monumentals i Singulars de la Comunitat Valenciana**? Puebla de San Miguel compta amb més de 200 exemplars en el catàleg.

En l'enllaç següent pots descarregar-te el PDF del Catàleg

**Catálogo de Árboles Monumentales y Singulares
de la Comunidad Valenciana**

Actuacions de Restauració d'Hàbitats de Interés Comunitari (Projecte FEDER)

Durant el mes d'octubre es van iniciar els treballs d'aquest interessant projecte dins del Parc Natural de la Puebla de San Miguel. En aquest número del nostre butlletí "El Savinar", volem explicar-vos en què consisteix. I comencem per... **Què és un Hàbitat d'Interés Comunitari?**

En 1992 entra en vigor a la Unió Europea la **Directiva Hàbitats**, una norma o llei, el principal objectiu de la qual és ajudar a la conservació, la protecció i millora de la qualitat del medi ambient, inclosa la conservació dels hàbitats naturals, així com de la flora i fauna silvestre en el seu conjunt.

Per a aconseguir el seu objectiu aquesta directiva identifica més de **200 tipus d'hàbitats i més de 900 espècies d'interés comunitari**; i estableix la necessitat de conservar-los, obligant al fet que s'establisquen mesures per a mantindre'ls o restaurar-los.

El Parc Natural de la Puebla de San Miguel té inclosos dins d'aquesta directiva diversos hàbitats, alguns dels quals i després de diverses avaluacions han resultat tindre un estat de conservació **desfavorable o inadequat**, tant en la seua estructura com en les seues funcions específiques.

Hàbitat: Lloc de condicions apropiades perquè visca un organisme, espècie o comunitat animal o vegetal
(Definició de la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola)

L'objectiu del **Programa Operatiu de la Comunitat Valenciana 2014-2020**, finançat pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional (**FEDER**), és mantindre el bon estat de conservació o millorar-lo en una sèrie d'hàbitats d'interés comunitari. Per això l'execució del projecte que us presentem de restauració d'hàbitats al Parc Natural de la Puebla de San Miguel.

Els hàbitats sobre els quals es realitzarà algun tipus d'actuacions en aquesta primera fase són:

- **Pinedes negrals (Hàbitat 9530) i boscos mixtos de pineda negral amb *Juniperus* spp i *Quercus* spp**

Es tracta de l'hàbitat més ben representat dins del Parc Natural encara que el seu estat de conservació és desfavorable-inadequat. Això és degut principalment a la gran quantitat de **replantacions** realitzades anys arrere que no aconsegueixen el grau de naturalitat d'un bosc, a més de comptar amb **espècies exòtiques** com el pi austríac. Són masses molt denses i regulars on la competència pels recursos fa que els pins tinguen poc desenvolupament i siguen molt vulnerables a plagues.

La solució proposada és anar transformant les masses de pineda negral regulars en irregulars. Les actuacions plantejades **són alliberar competència per clarege de pins i obrir buits de regenerat** que permeten establir-se noves classes d'edat.

Aquests treballs ja s'han iniciat en la partida dels Responsos, la Lloma de la Casella, la Pelejera i el Calb. Consisteixen a **reduir la densitat de pineda** passant de 1.500 peus/ha a 1.111 peus/ha o de 800 peus/ha a 625 peus/ha. Els peus a eliminar són els de la varietat austríaca, els que competeixen amb exemplars de savina turífera i els més xicotets, malalts o deformes.

L'obertura de **cons de regenerat** té com a objectiu obtindre regenerat i per tant nous peus de diferent edat en la pineda. Per a realitzar aquests buits s'han buscat rodals amb arbres madurs i de major gruix. En aquests rodals se seleccionen de 4 a 5 peus que seran els arbres pares que aportaren llavors al con i la resta de peus es tallen. Les dimensions d'aquests cons són d'aproximadament 500 m².

En la imatge pot veure's el marcatge d'aquests cons de regenerat.

- Carrascales - Hàbitat 9340 boscos de *Quercus rotundifolia*

Els carrascales del Parc Natural compten amb un bon estat de conservació encara que tenen una **estructura de bosc baix**. Trobem carrasques i roures valencians amb múltiples renuevos, tiges que salen de la mateixa arrel, molt vulnerables, poc vigorosos i productius. Això és conseqüència de les tals continuades de les carrasques antany usades per a l'obtenció del carbó. Aquesta estructura de bosc baix provoca que les carrasques i roures valencians no progressen a etapes més madures arribant a formar boscos.

Per a millorar aquesta estructura s'ha proposat com a solució la **reducció dels fustos**, troncs, en un 40 - 50% de cada peu, mitjançant un resalveo o tala. Aquests treballs s'estan duent a terme en la zona del carrascal, tant en el turó com en la solana. Aquest tipus de tractament farà que augmente el creixement de les tiges formant arbres; i el resultat serà carrascales més ben adaptats a condicions més seques i càlides, així com menys vulnerables als incendis.

Aquestes són les actuacions que es venen desenvolupant des del mes d'octubre. En pròxims números, i conforme es vagen executant, us explicarem més actuacions en diferents hàbitats del Parc Natural.

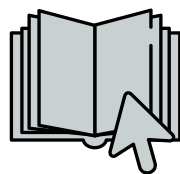
Continuarà...

Boscs Madurs

Es continua treballant en el projecte de Boscos Madurs (Life RedBosques) que duu a terme el CIEF (Centre per a la Investigació i Experimentació Forestal). Ja us comptem més sobre aquest projecte en números anteriors d'aquesta publicació.

Si no ho vas llegir en el seu moment, et deixem l'enllaç perquè pugues fer-ho ara.

El Savinar N°9

Durant aquests mesos s'ha continuat amb la prospecció d'un rodal existent en l'**Ombria Báguena**, el qual tenia ja la primera fase superada i estava a l'espera de determinar la fase II.

El passat 20 de novembre l'equip del CIEF juntament amb l'Agent Mediambiental i l'equip del Parc Natural, van fer els treballs d'identificació del rodal per a la fase II. La fase II coneguda com a fase de caracterització, consisteix en la descripció del rodal mitjançant un sistema d'indicadors quantitatius d'estructura forestal i petjada humana. Aquesta fase precisa de mesuraments sobre el terreny. Per al mostreig es va utilitzar el mètode de *transectos, a través de transectos de 50 metres situats en els llocs que presenten el caràcter madur del conjunt del rodal.

Les dades preses per a identificar el rodal són dades generals de localització, tipus d'hàbitat a estudiar, naturalitat de la massa: estructura, composició, complexitat, dinàmica, *microhàbitats..., presència de petjada humana tant antiga com recent, fusta morta en peus o en sòl, espècies acompanyants, arbres excepcionals...

Una vegada aquest rodal estiga **identificat i caracteritzat** es procedirà a valorar per a la seua inclusió o no en els rodals de referència dins del projecte nacional.

Imatge. Caracterització arbre excepcional

La **Xarxa de Rodals de Referència** reuneix un conjunt de rodals representatius dels hàbitats amb major naturalitat presents a Espanya. La caracterització del rodal de l'Ombria Báguena permetrà conèixer si s'inclou o no en aquesta categoria.

Però mentrestant podeu accedir a la fitxa del rodal de l'Alt de la Barracas que ja està recollit en aquesta xarxa. T'animem a buscar-ho en el Mapa de Rodals de Referència RedBosque.

**MAPA DE RODALES DE
REFERENCIA RED BOSQUE**

Brigada de Conservació i Manteniment

La **brigada de conservació i manteniment** del Parc Natural de la Puebla de San Miguel continúa amb els seus treballs en l'espai natural. Aquests mesos el treball ha sigut continu i molt variat, amb gran esforç i adaptabilitat perquè el seu treball i les seues condicions personals complisquen les diferents mesures preventives de l'actual crisi sanitària.

S'han continuat els treballs de **tractaments en les masses forestals**, amb desbrossaments i retirada de llenya de les contínues actuacions sobre arbratge monumental que desenvolupen en col·laboració la brigada de patrimoni arbori del CIEF; manteniment de les sendes d'accés a la Font de l'Esbarzerar i la Font del Serbal; desbrossaments i manteniment de les rutes interpretatives del Parc Natural per al seu correcte ús i desbrossaments i retirada de pins caiguts en diverses localitzacions del parc com Els Responsos, Alt de les Barracas o millora de la pista forestal en el corral de la Cañada.

Destacar en aquest apartat la col·laboració, dins del **Projecte de millora d'Hàbitats**, amb els **Agents Mediambientals** de la zona per a la marcació dels diferents cons de regenerat en els rodals on es realitzaran tales de pineda.

Aquests mesos de tardor/hivern han servit per a fer **treballs de millora per a la fauna i la flora** del Parc Natural. Així s'ha procedit a la revisió, neteja i manteniment de les caixes niu repartides pel territori que ajuden a asseure poblacions d'ocells que ajuden a controlar plagues com per exemple la procesionaria. També s'han revisat les caixes niu col·locades en diversos punts per a ratapinyades forestals. Continuen els arranjaments i millores de punts d'aigua que permeten que la fauna dispose de diversos i variats llocs on poder proveir-se. I quant a la flora s'ha continuat amb les prospeccions per a identificar les poblacions del líquen *Letharia vulpina*, així com amb la identificació dels rodals del bosc madur. S'està treballant en la creació d'una rocalla en el Arboretum del parc per a ampliar les espècies vegetals existents en aquest recurs d'educació ambiental de l'espai.

Els treballs **d'adequació dels llocs d'Ús Públic** durant aquest trimestre s'han centrat en el condicionament de la ruta geològica situada en l'antiga explotació minera. S'han habilitat els accessos, esbrossat totes les zones interpretatives i s'ha col·locat una tanca per a evitar l'accés de vehicles. Unes actuacions que posen en valor una ruta geològica accessible per al gaudi dels visitants. També s'ha condicionat la Casa Forestal amb el manteniment de la pintura interior i l'adequació de diverses estades per a ús del personal.

Imatge. Vèrtebra de Saurópodo

La peça que hui us presente, és una de les **més especials** que he trobat, tant pel perfecta i neta que està com també per les circumstàncies que la vaig trobar.

Va ser al **juliol de 1999**, just el dia que li havia promés al meu marit anar a passejar pel camp sense buscar fòssils. Tenia la intenció de complir-ho, però va ocórrer que just on ens asseiem per a descansar em dic molt l'atenció una pedra que contrastava molt el seu color amb la resta de l'entorn. Com no volia que el meu marit s'adonara, a poc a poc vaig anar acostant-me i quan no mirava aprofitava per a llevar amb la mà la terra que la semicubrí. No vaig poder dissimular la meua emoció quan vaig començar a veure la forma que s'intuïa, i clar, ell es va adonar que passava una cosa especial, el seu comentari va ser "**No em digues que és part d'un dinosaure**"

Ja sense dissimulacions i amb ajuda de Miguel comencem a llevar la terra solta que tenia al voltant ja que estava solta però semienterrada. En netejar-la ens quedem sorpresos i comencem a mirar per tot l'entorn, la pena és que per més que busquem només trobem algunes *esquirlas sense importància. Fa poc van arreglar el camí on la vaig trobar i vaig estar atenta a veure si trobava una mica més, però ja no he tornat a trobar res més.

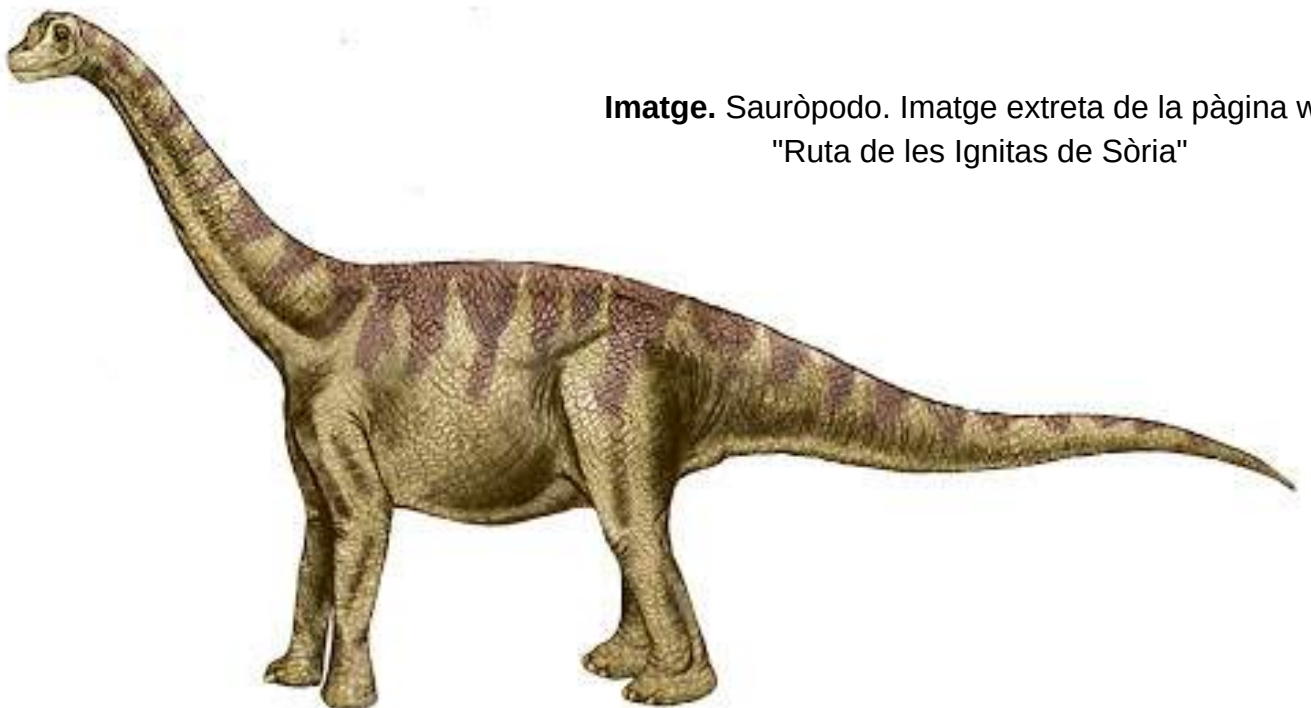

Imatge. Vèrtebra de sauròpodo d'uns 22 cm

Imatge. Vèrtebra junt a dues esquirlas trobaes al mateix lloc

Diversos paleontòlegs han vist la vèrtebra i m'han dit que segurament pertanyia la cua d'un sauròpode. **(Els sauròpodes són una infraorden de dinosaures que van viure des del Triàsic superior fins al Cretàcic superior, eren herbívors).**

Imatge. Sauròpodo. Imatge extreta de la pàgina web "Ruta de les Ignitas de Sòria"

La vèrtebra mesura 22 cm, i sent que en Losilla de Aras i en Riodeva, s'han trobat exemplars dels més importants a nivell nacional (com el Losillasaurus o el Turiasaurus), no seria estrany que nosaltres que estem al mig tinguérem a un cosí germà d'ells, l'amo de la vèrtebra que us he presentat.

No tinc dubte que el Parc Natural de la Puebla de San Miguel **amaga tresors paleontològics importants** mancats de descobrir. Haver-los, haylos, només falta trobar-los i que els experts ens ajuden a això.

Milagros Cortés Barrachina

L'observació del fòssil en el seu entorn pot donar-nos moltes dades, si els movem o ens els emportem perdem una part molt important d'aquesta informació.

Biodiversitat al Parc Natural

FAUNA. Gaig

Garrulus gladiator

Pertany a la família dels Córvidos encara que es diferencia per la coloració del seu plomatge. Abundant en la zona del carrascal, on té el curiós costum d'enterrar milers de bellotes que seran el seu aliment durant l'hivern, si les troba....

FLORA. Auró

Acer monspessulanum

Xicotet arbre que apareix en ambients una mica humits, trobant-se en els barrancs del Parc Natural. Els seus fruits, anomenats sàmares, tenen una llavor proveïda d'una terminació alada que els permet "volar" per a millorar la seua dispersió. Conten que la seua fusta va ser usada per a construir el famós Cavall de Troia.

ARBRES MONUMENTALS

Pi L' Aranya (*Pinus nigra*)

Pendent de catalogació

Edat 250 anys aprox.

Perímetre normal (a 1,3m): 4.2 m

Altura: 6.5 m

Exemplar de pi negral situat en la pista que puja al pic Esparver. Sota la seua copa es pot observar restes de construccions humanes, possiblement un antic refugi per al bestiar. El seu nom fa referència a la disposició de les seues branques que assemblen les potes d'una aranya.

Incitem i animem a qualsevol associació, empresa de la Marca Parcs Naturals, grup, centre escolar i altres entitats culturals, ecologistes o educatives a participar en els següents butlletins, amb la finalitat de poder difondre i promocionar els seus treballs o labors realitzats al Parc Natural de la Puebla de San Miguel.

Així, entre tots, posarem en la seua justa mesura els enormes valors ecològics, històrics, socials, econòmics, científics, educatius, culturals, recreatius i estètics d'aquest territori tan divers i admirable:

Et recomanem la subscripció al llistat de distribució de les notícies de la nostra web. És la manera més ràpida d'informar-se de les activitats del Parc Natural per mitjà d'un correu electrònic. [Pots subscriure't punxant ací.](#)

Parque Natural de la Puebla de San Miguel
Oficina técnica: Casa Forestal, Carretera Valencia s/n 46140
Puebla de San Miguel
Teléfono: 660 12 74 91
Mail: parque_puebladesanmiguel@gva.es
Web: parquesnaturales.gva.es/web/pn/puebla-de-san-miguel

